

Föräldrar som förmyndare

Allmänt om förmyndare för barn

Föräldrar är normalt **vårdnadshavare** för sina barn och ansvarar för barnens **personliga förhållanden**. Vårdnadshavaren ska se till att barnets behov av omvårdnad, trygghet och god uppfostran blir tillgodosett.

Vårdnadshavaren är vanligen även **förmyndare**. Som förmyndare ska man förvalta barnets tillgångar och företräda barnet i **ekonomiska angelägenheter**.

Vem kan företräda barnet?

- Vid gemensam vårdnad bestämmer föräldrarna gemensamt över hur barnets tillgångar ska placeras eller användas
- En ensam förälder kan endast företräda barnet om fullmakt finns från den andra föräldern.
- En förälder som är ensam vårdnadshavare företräder barnet ensam.
- En eller flera medförmyndare kan företräda barnet när en förälder inte ensam kan företräda barnet på ett lämpligt sätt.
- Är föräldrarna skilda står barnet normalt under gemensam vårdnad av båda föräldrarna även om det döms till äktenskapsskillnad mellan dem.

Varför måste föräldrarna redovisa barnets ekonomi?

Överförmyndaren är en kommunal tillsynsmyndighet vars uppdrag är att bland annat skydda barnet från att lida ekonomisk skada och se till att det är just barnet som får nytta av sina tillgångar. Det handlar alltså om en trygghet för barnet.

Fri föräldraförvaltning

Det huvudsakliga ansvaret för barnets tillgångar ligger på förmyndarna, så kallad *fri föräldraförvaltning*. Då behöver förmyndarna inte redovisa barnets tillgångar till överförmyndaren. Men begreppet ”fri” menas inte att föräldrarna kan hantera barnets tillgångar hur som helst. Enligt föräldrabalken gäller följande **för alla föräldrar/förmyndare**.

- Att omsorgsfullt uppfylla sina skyldigheter och alltid handla på det sätt som bäst gagnar barnet.
- Föräldrar ska betala för barnets dagliga behov men i det fallet barnet har egna tillgångar kan föräldrarna ibland använda dessa för att köpa exempelvis dator eller moped till barnet.
- Föräldrar får inte använda barnets pengar för att förbättra hela familjens ekonomi.
- Att förvara barnets tillgångar särskilt och inte blanda samman dessa med egen eller annans, t ex syskons egendom.
- Att om barnet fyllt 16 år, tillfråga barnet i viktiga frågor.
- Att på begäran från överförmyndaren lämna de upplysningar som efterfrågas om barnets egendom.

Samtycke från överförmyndaren behövs alltid vid:

- Köp eller försäljning av en fastighet eller bostadsrätt för barnets räkning.
- Vid arvskifte, där barnet är delägare av ett dödsbo.
- Uttag av pengar från överförmyndarspärtrat konto
- Vid vissa placeringar av barnets pengar.
- Ge bort barnets egendom som stöd för barnets anhöriga. Som regel får du aldrig ge bort barnets tillgångar.
- Sätta barnet i skuld, till exempel ta lån för barnet.

Kan en omyndig själv disponera över sina tillgångar?

Barn som fyllt 16 år får själv öppna ett konto och sätta in egna medel samt disponera över det via vissa insättnings- och uttagstjänster som är knutna till kontot. Barn över 16 år får även själva hantera de pengar som han eller hon har tjänat ihop genom eget arbete.

En omyndig har rätt att själv ta hand om egendom som den omyndige fått via gåva, testamente, förmånstagarförordnande till försäkring eller individuellt pensionssparande, om det uppställts som villkor att den omyndige själv får råda över egendomen.

Kontrollerad förvaltning - om barnet har större tillgångar

Den fria föräldraförvaltningen övergår till kontrollerad föräldraförvaltning om ett omyndigt barns tillgångar överstiger 378 400 kronor (*åtta prisbasbelopp*). Det innebär att föräldrarna/ förmyndarna blir skyldig att redovisa sitt barns ekonomi och att överförmyndaren har ett tillsynsansvar.

Den kontrollerade förvaltningen och redovisningen av barnets ekonomi innebär att:

- Lämna in en förteckning över barnets samtliga tillgångar till överförmyndaren inom en månad
- Lämna in årsräkning som innebär att redovisa barnets tillgångar, skulder, inkomster och utgifter före den 1 mars varje år.
- Ansöka om överförmyndarens samtycke vid köp av aktier eller andra mer riskfyllda värdepapper.
- Lämna in sluträkning som innebär att redovisa barnets tillgångar, skulder, inkomster och utgifter senast en månad efter det att barnet har fyllt 18 år.

Ospärrade bankkonton

Huvudregeln är att alla barns bankkonton ska vara ospärrade. Detta gäller även vid kontrollerad förvaltning. Detta innebär att föräldrarna/förmyndarna kan ta ut barnets bankmedel utan överförmyndarens samtycke. Det är barnets bästa som är avgörande för hur tillgångarna ska användas och placeras.

Överförmyndarspär på bankkonton

Vissa utbetalningar, till exempel arv, försäkring eller brottsskadeersättning, ska ske till ett överförmyndarspärtrat bankkonto. Detta under förutsättning att beloppet överstiger 47 300 kronor, (*ett prisbasbelopp*).

Överförmyndaren samtycker till uttag

För att göra uttag från ett överförmyndarspärtrat konto måste förmyndarna ansöka om överförmyndarens samtycke till uttaget. E-tjänst och blankett för detta finns på överförmyndarens hemsida

När överförmyndaren beslutar om uttagssamtycke tas hänsyn till att uttaget kommer den omyndige tillgodo.

Förälder har en skyldighet att tillgodose barnens grundläggande behov som till exempel bostad, kläder, mat och möbler. Om det inkommer en ansökan om uttag för sådant som normalt faller inom föräldrars försörjningsplikt utreder överförmyndaren föräldern/föräldrarnas ekonomiska ställning (tillgångar, skulder, inkomster). Förmyndaren bör motivera i ansökan varför inköpet/utgiften ska bekostas av barnet och när så behövs redogöra för sin ekonomiska ställning.

Samtycke om uttag som avser konsumtion kan avslås om det är en större andel av den omyndiges totala förmögenhet. Detsamma gäller om det handlar om flera på varandra följande uttagsansökningar.

Särskild överförmyndarkontroll

Om ett barn får tillgångar genom arv eller testamente, gåva eller förmånstagare vid försäkring som är villkorat med särskild överförmyndarkontroll sätts pengarna in på ett överförmyndarspärret bankkonto och reglerna för kontrollerad förvaltning gäller.

Förmyndarna blir redovisningsskyldiga och måste ansöka om samtycke för att använda pengarna.

Särskild förvaltning

Om ett barn får tillgångar genom arv eller testamente, gåva eller förmånstagare vid försäkring som är villkorat med särskild förvaltning ska någon annan person än förmyndaren förvalta tillgångarna.

Överförmyndaren har ingen tillsyn över särskild förvaltning. Särskild förvaltning kan förordnas att gälla även efter 18-årsdagen.

När den omyndige fyller 18 år

Den dagen då barnet fyller 18 år upphör överförmyndarspärren automatiskt och tillsynen från överförmyndaren upphör. Den myndige bestämmer då själv över sina tillgångar.